

FIIA 10/2011

COMMENT

Sinikukka Saari
Tutkija
Ulkopoliittinen instituutti

Vakaudesta pysähtyneisyyteen > Kilpailun puute heikentää Venäjän hallintoa

Venäjän poliittisen eliitin piiristä on viime aikoina esitetty uudenlaista kritiikkiä Putinia kohtaan. Maan poliittinen koneisto ei tarjoa mahdollisuuksia kanavoidsa lisääntyvää tyytymättömyyttä rakentavaksi voimaksi, ja uhkat järjestelmän vakaudelle kasvavat.

2000-luvun alussa Vladimir Putin näyttäytyi nuorena ja dynaamisena johtajana, jollaista venäläiset olivat kaivanneet. Hän toi Venäjälle vakautta ja järjestystä sekä vahvisti maan asemaa kansainvälisesti. Putin varmisti valtion vakauden vaientamalla opposition ja palauttamalla suurliikemiehet ja aluejohtajat ruotuun. Venäläisten enemmistö nautti kohoavasta elintasosta.

Tämä on se juonikuvio, jonka imagonrakentajat ja ideologit – joita Venäjällä kutsutaan ”poliittisiksi teknologeiksi” – loivat Putinin tueksi 2000-luvulla. Puhtaasti dramaturgian kannalta tarinan olisi pitänyt päättyä edellisiin vuoden 2008 vaaleihin.

Enää Putin ei ole se karismaattinen johtaja, joka nousi parrasvaloihin vuosituhannen vaihteessa. ”Putinmania” on Venäjällä jo laantunut, ja hänen nykyinen kannatuksensa perustuu pääasiassa lähes täydelliselle vaihtoehtojen puutteelle.

Venäjän johtajat tiedostavat vaarat, jotka liittyvät kansalaisten passivoitumiseen ja vieraantumiseen poliittisesta järjestelmästä. Tämän vuoksi politiikan saippuaopperaan on jatkuvasti tuotava uusia keinokeinoisia juonenkäänteitä.

Hyvän aikaa jännitystä ylläpidettiin asetelmalla ”Putin vai Medvedev?”. Läntisetkin tiedotusvälineet

nielaisivat syötin sellaisenaan. Saimme päivittäin lukea loputtomia pohdintoja siitä, oliko kahden johtajan suhteessa havaittavissa epäsuoria merkkejä erimielisyyksistä. Journalistinen aallonpohja saavutettiin elokuussa, jolloin julkisuuteen tuli kuvia Putinin ja Medvedevin yhteiseltä kalaretkeltä. Kuvissa nähtiin Medvedev veneen ohjaimissa, mikä tulkittiin merkiksi siitä, että hänestä tulisi seuraava presidentti. Myöhemmin kävi ilmi, että molemmat miehet olivat ohjanneet omia veneitään.

Kun Putinin presidenttiehdokkuus julkistettiin ja johtajapari ilmoitti sopineensa tulevasta roolijaosta jo vuosia aiemmin, useat kommentaattorit vaikuttivat hämmentyneiltä. Medialta oli jäänyt huomaamatta kaikkein olennaisin asia: valinnalla ei ole juurikaan merkitystä. Niin Putin kuin Medvedev edustavat epädemokraattista järjestelmää, ja Medvedevin tarjoama vaihtoehto on ollut lähinnä retorinen.

Ideologioiden työ on käymässä yhä vaikeammaksi vakauden muuttuessa pysähtyneisyydeksi. Uudet juonenkäänteet eivät enää vakuuta, ja järjestelmää kohtaan tunnettu tyytymättömyys leviää. Epäonni onkin vaivannut viimeaikaisia poliittisen teknologian taidonnäytteitä: Yleisvenäläistä kansanrintamaa (ONF) ja oikeistoliberaalia Oikea asia -puoluetta (*Pravoje delo*).

Putinin maaliskuussa julkisuu-teen tuomaa ajatusta laajasta kansanrintamasta markkinoitiin välineenä osallistaa tavallisia kansalaisia poliittiseen päätöksentekoon. Kansalaisyhteisö rooli ONF:ssä oli kuitenkin rajattu lähinnä konkreettisten käytännönläheisten ehdotusten tekemiseen – kuten vaikkapa uusien pulpettien hankkimiseksi lähikouluun. Kansalaiset näkivät projektin eliitin valtakäytännönä, eikä Putin saanut masoja tuekseen. ONF onkin vaivihkaa laitettu hyllylle Yhtenäisen Venäjä -puolueen syyskuisen puoluekokouksen jälkeen.

Oikea asia -puolue on puolestaan tyyppillinen esimerkki järjestelmän luomasta näennäisoppositiosta. Vallanpitäjät sopivat aiemmin tänä vuonna suurliikemies Mihail Prohorovin kanssa, että hän johtaisi ja rahoittaisi puoluetta. Syyskuussa Prohorov yllätti kaikki ilmoittamalla saaneensa tarpeeksi Kremlin määräystä. Hän kehotti kannattajiaan hylkäämään puolueen, jonka hän väitti olevan vain poliittisten teknologien käsinukke. Prohorov myös hyökkäsi avoimesti vaikutusvaltaista presidentinhallinnon apulaiskansliapäällikköä Vladislav Surkovia vastaan sanomalla, että niin kauan kuin Surkovin kaltaiset ihmiset hallitsevat Venäjällä, aito politiikan tekeminen on mahdotonta.

Käyntiosoite
Ulkopoliittinen instituutti
Kruunuvuorenkatu 4
00160 Helsinki
Postiosoite
Ulkopoliittinen instituutti
PL 400
00161 Helsinki
Puhelin
+358 (0)9 432 7000
Fax
+358 (0)9 432 7799

www.fiia.fi

Ulkopoliittinen instituutti on eduskunnan yhteydessä toimiva, riippumaton tutkimuslaitos. Instituutti tuottaa korkeatasoista tutkimusta, joka tukee poliittista päätöksentekoa ja avointa keskustelua niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin.

Instituutin julkaisut käyvät läpi sisäisen editointiprosessin, mutta julkaistavat näkemykset ovat kirjoittajien omia.

Prohorovin päätös tarkoittaa käytännössä, että duumaan ei ole tulossa uusia puolueita, vaan siellä nykyisin edustettuina olevat puolueet –Yhtenäinen Venäjä, kommunistit, Vladimir Žirinovskin liberaalidemokraatit ja (mahdollisesti) Oikeudenmukainen Venäjä – jatkavat hiljaista yhteiseloaan myös seuraavalla kaudella. Tämä asetelma korostaa politiikan pysähtyneisyyttä ja tulee laskemaan äänestysaktiivisuutta.

Kun Putinin presidenttiehdokkuus syyskussa vahvistettiin yllättävän monet poliittisen eliitin jäsenet – kuten entinen valtiovarainministeri Aleksei Kudrin ja Medvedevin neuvonantaja Arkadi Dvorkovitš – ilmaisivat julkisesti pettymyksensä Medvedevin ja Putinin väliseen virkojen vaihtoon. Eliitin piiristä esitetyt kriittiset reaktiot ovat merkittäviä, sillä Venäjän nykyinen vakaus perustuu pitkälti eliitin vankkumattomaan tukeen Putinille.

Eliitin sisäiset kamppailut eivät silti tarkoita, että Venäjän poliittinen ilmapiiri olisi liberalisoitumassa. Vaikka vallanpitäjien pakkaa tullaan luultavasti sekoittamaan uudelleen presidentinvaalien jälkeen ja uusia juonenkäänteitä kehitellään jo, näillä toimilla ei ratkaista venäläisen yhteiskunnan perustavia ongelmia: kilpailun ja dynaamisuuden puutetta sekä kansalaisten passiivisuutta ja

kasvavaa tyytymättömyyttä huonon hallintoon. Järjestelmä ei kykene kanavoimaan muutospaineita positiiviseksi toiminnaksi, vaan näkee kaiken kilpailun uhkana itselleen.